

Besök på FRA

I det nyligen anlända vintervädret var Lovön vackrare än vanligt när 17 FOI:ater och FMV:are samlades för ett studiebesök på Försvarets Radioanstalt, FRA, den 30:e Nov 2023. Vi togs emot av vår ciceron Fredrik Wallin som visade oss till det lilla museum som man byggt upp för att bevara svensk signalspaningshistoria, vilken startade försiktigt under första världskriget genom att den svenska marinen tjuvlyssnade på den ryska marinens radio-kommunikation. Efter kriget ordnades med en mer organiserad signalspaning. Ett trettiotal personer sysslade med utbildning och övningar inom området. Den dåvarande utrikesministern Rickard Sandler hade ett intresse för kryptologi och deltog i verksamheten.

Vid andra världskrigets utbrott 1939 utökades verksamheten väsentligt. FRA fick nya lokaler vid Karlaplan och på Lidingö.

Den mest kända bedriften var när matematikern Arne Beurling, som f.ö. utbildats till krypto-forcör under sin värnplikt, lyckades forcera den tyska G-skrivarens krypto. Störningar vid överföringen kunde ibland göra att mottagarens skrivare hamnade i ”numeriskt läge” och den efterföljande texten blev därmed oläsbar. För att återställa mottagarens skrivare var operatören instruerad att mellan varje ord, förutom mellanslag, sända numeriskt skift, vilket fick till effekt att talet 35 sändes ofta. Denna svaghet anses vara utgångspunkten för forceringen av skiffret. På museet fanns både skrivare och apparaten ”app” som användes av FRA vid avkodningen.

Sverige hade under perioden en framgångsrik kryptoindustri ledd av Boris Hagelin. De krypton som gjordes där användes både av svenska och amerikanska försvaren. Flera exemplar av Hagelinmaskinen visades. Likaså hade man flera exemplar av den klassiska Enigma. Den användes av tyskarna bl.a. för kommunikation till och från ubåtar. Ett annat krypto som forcerades var Lorenzkryptot.

En spännande händelse som illustrerades av en liten utställning var operation Stella Polaris. I slutet av finska fortsättningskriget överfördes personal, dokument och teknisk utrustning från den finska signalspaningen till Sverige för att räddas undan att hamna i ryssarnas händer.

Efter kriget fortsatte signalspaningen med stor ihärdighet. Ett känt fall är den DC 3:a som sköts ner av ryssarna den 13 juni 1952. Delar av den bärgade signalspaningsutrustningen förevisades också. Signalspaningen omfattade då inte bara kommunikation utan även radar och andra elektromagnetiska signaler.

Vid FRA var man tidig med att använda sig av den gryende datortekniken. Sveriges två första datamaskiner BARK och BESK som fanns på KTH användes under nätter och helger för FRA:s räkning.

Idag arbetar ca 1000 personer på FRA med att som tidigare övervaka militär kommunikation i Sveriges närområde men även med att försvara Svensk cybersäkerhet, skydd mot terrorism och internationell brottslighet.

Mer om FRA:s historia kan läsas på:

<https://fra.se/omfra/frashistoria.4.55af049f184e92956c42c71.html>